

Pohjoismaisten teollisuusyritysten globaalit investoinnit – tuotanto, T&K vai yritysostot?

Tampereen teknillinen yliopisto yhdessä ruotsalaisen Lundin yliopiston ja tanskalaisen Syddansk Universitetin kanssa toteutti vuosina 2015–2017 tutkimusprojektin ”Reshoring of Manufacturing (ROaMING)” jossa tutkittiin tuotannon siirtoja, siirtoja koskevaa päätöksentekoa ja siihen vaikuttavia tekijöitä, sekä eri yritysten strategioita tuotannon sijaintipäätöksissä. Tutkimusaineisto koostuu Pohjoismaiselle teollisuudelle suunnatusta kyselytutkimuksesta, yrityskohtaisista case-tutkimuksista sekä suurimpien yritysten investointeja koskevasta tietokanta-aineistosta. Tutkimuksen tuloksista on kerrottu Stoorin eri numeroissa keväästä 2017 alkaen. Tällä kertaa kerrotaan miten suuret Pohjoismaiset yritykset rakentavat globaalia läsnäoloaan tuotantoinvestointien, T&K:n ja yrityskauppojen avulla.

Tutkimus kohdistui 40 suureen yritykseen, joiden liiketoiminnan päätöksenteko sijaitsee neljässä Pohjoismaassa eli Norjassa, Ruotsissa, Suomessa ja Tanskassa. Jokaisesta maasta valittiin kymmenen suurta valmistavan teollisuuden yritystä tutkimuksen kohteeksi, ks. taulukko 1. Tarkastelun kohteena olivat investoinnit ajanjaksolla 1/2005 – 6/2017. Lähteinä käytettiin globaalia uutistietokantaa LexisNexis, yritysten sijoittajaviestintä- ja tilinpäätösaineistoa, sekä EU R&D Scoreboard-tietokantaa.

Tutkimuksessa tunnistettiin 543 tuotannon pääomainvestointia, 89 T&K-investointia, 411 yritysostoa ja 150 yritysmyyntiä, joiden rahallinen arvo oli käytettävissä. Investoinnit painottuivat aineistossa suuriin investointeihin, koska niistä raportoidaan

avoimemmin kuin jatkuvasti tehtävistä pienemmistä investoinneista. Tunnistettujen tuotantoinvestointien, T&K-investointien ja yritysostojen kokonaisarvo oli 222 miljardia €. Tuotantoinvestointien osuus oli 49% / 108 mrd €, T&K-investointien arvo 5% / 11 mrd € ja yritysostojen osuus 46% / 103 mrd €. Yritysmyyntien kokonaisarvo oli 54 mrd €. Tunnistettujen tuotantoinvestointien, yritysostojen ja yritysmyyntien voidaan arvioida kattavan noin 60–80% todellisista investointimääristä ja tunnistettujen T&K-investointien noin 30–40% todellisista investoinneista. Yrityskohtaisesti arvot voivat poiketa näistä rajoista ylös- tai alaspäin.

Statoil ylitse muiden

Tutkituista yrityksistä yksi oli ylivoi-

maisesti yli muiden sekä tuotantoinvestoinneissa että yritysostoissa. Norjan valtion öljy- ja kaasuyhtiö Statoilin tunnistettujen tuotantoinvestointien arvo tarkastelujaksolla oli 57 mrd € eli peräti yli puolet kaikista tunnistetuista tuotantoinvestoinneista koko 40 yrityksen joukossa. Yritysostoja Statoil teki 28 mrd € arvosta mikä vastasi 28% kaikista yritysostojen tunnistetuista yritysostoista. Pohjoismaisen valmistavan teollisuuden investointeja dominoi siis yksi ala ylitse muiden, öljy- ja kaasuteollisuus. Suomalaisista yrityksistä Neste toimii samalla alalla. Se oli tutkimuksen kohteena olleiden yritysten joukossa yksi suurimpia tuotannollisten investointien tekijöitä. Nesteen runsaan kolmen miljardin € investoinnit olivat kuitenkin vain murto-osa Statoilin vastaavista. Statoilin

Norja	Ruotsi	Suomi	Tanska
Statoil	Volvo	Nokia	Novo Nordisk
Yara International	Ericsson	Neste	Arla Foods
Norsk Hydro	Volvo Car Group	UPM-Kymmene	Carlsberg
Aker	Electrolux	Stora Enso	Vestas Wind Systems
Sapa	SCA	Kone	Danish Crown
Hydro Aluminium	Atlas Copco	Outokumpu	Danfoss
Orkla	Scania	Wärtsilä	Lego Group
Kongsberg Gruppen	Sandvik	Metsä Group	Siemens Wind Power
Jotun	SKF	Cargotec	FL Smidth
Tine	Assa Abloy	Valmet	NKT Holding

Taulukko 1. Tutkimuksen kohdeyritykset

Tutkimuksen kohteena olivat valmistavan teollisuuden Pohjoismaissa toimivat suuret yritykset, joiden liiketoimintaa koskevan päätöksenteon voidaan katsoa sijaitsevan Norjassa, Ruotsissa, Suomessa tai Tanskassa. Tutkimuksen kohdeyritysten lisäksi pelkästään liikevaihdolla mitattuna Norjan suurimpiin yrityksiin kuuluisivat myös Total E&P Norge, Norge Esso ja Norske Shell. Ne ovat kansainvälisten öljy-yhtiöiden Totalin, Exxonin ja Shellin tytäryhtiöitä ja liiketoimintaa koskevan strategisen päätöksenteon katsottiin olevan pääosin Pohjoismaiden ulkopuolella. Isoihin konserneihin kuuluvia yrityksiä tutkittujen joukossa ovat Hydro Aluminium (Norsk Hydron tytäryhtiö), Sapa (Orklan ja Norsk Hydron yhdessä omistama yritys), Scania (Volkswagen Group), Siemens Wind Power (Siemens) ja Volvo Car Group (Geely Group). Näillä yrityksillä katsottiin olevan riittävän itsenäinen liiketoiminta, jotta strategiset liiketoimintapäätökset voidaan katsoa tehtävän Pohjoismaissa.

tuotantoinvestoinneista ja yritysostoista ylivoimaisesti suurin osa tehtiin kotimaassa Norjassa, mutta merkittäviä investointeja yritys teki myös Etelä- ja Pohjois-Amerikassa, Afrikassa sekä Lähi-idässä. Nesteen investoinneista yli puolet tehtiin kotimaassa. Merkittäviä ulkomaisia investointeja olivat uusitutuvasta raaka-aineesta polttoainetta jalostavat tuotantolaitokset Singaporessa ja Hollannissa.

Suomalaiset metsäteollisuusyritykset kasvavat rakentamalla tuotantoa, SCA yritysostoilla

Metsä- ja paperiteollisuudesta tutkimuksessa olivat mukana suomalaiset Metsä Group, Stora Enso ja UPM Kymmene sekä ruotsalainen SCA. Kuten öljy- ja kaasuteollisuudessa, metsä- ja paperiteollisuudessa tuotantoinvestoinnit dominoivat kasvua haettaessa ja T&K-investoinnit ovat niiden rinnalla häviävän pieniä. Erityisesti suomalaisille metsä- ja paperiteollisuuden yrityksille tyypillistä on kasvu tuotantoon investoimalla, SCA:lla investoinnit koostuivat tasapainoisesti tuotantoinvestoinneista ja yritysostoista. Maantieteellisesti investoinnit jakaantuivat jossain määrin eri tavalla. Metsä Groupin tuotantoinvestoinnit kohdistuivat lähes kokonaan Äänekosken uuteen biotuotetehtaaseen. Stora Enson tuotantoinvestoinnit jakaantuivat laajalti eri puolille maailmaa, tärkeimpien kohdemaiden ollessa Uruguay, Kiina ja Suomi. UPM Kymmene puolestaan teki suurimmat tuotantoinvestointinsa Venäjälle, Uruguayhin ja Suomeen. Kun suomalaisilla kilpailijoilla yritysostoja ei ollut juuri lainkaan, SCA:n yritysostot olivat noin kaksinkertaiset sen tuotan-

toinvestointeihin verrattuna. SCA teki tuotantoinvestoinneistaan noin puolet Ruotsiin, kun taas suuria yritysostoja SCA teki Saksassa, Kiinassa ja Pohjois-Amerikassa.

Korkean teknologian yritykset hakevat kasvua T&K:lla

Raaka-aineiden jalostuksessa toimivat yritykset öljy- ja metsäteollisuudessa hakevat kasvua pääasiassa tuotantoon investoimalla ja yritysostoilla ja T&K-investoinnit ovat suhteessa niihin hyvin vähäisiä. Korkean teknologian yrityksillä suhde kääntyy toisin päin. Pohjoismaisista suurista yrityksistä korkean teknologian toimialoilla toimivat tanskalainen Novo Nordisk lääke- ja bioteollisuudessa sekä Ericsson ja Nokia telekommunikaatioteollisuudessa. Kun Statoil vastasi yksin yli puolesta tutkimuksessa tunnistetuista tuotantoinvestoinneista, vastasivat nämä kolme yritystä puolestaan yli kolmanneksesta tutkimuksessa löydetystä T&K-investoinneista. Näiden kolmen yrityksen lisäksi suuria T&K-investointeja teki Volvo Car Group ja keskimääräistä suurempia T&K-investointeja tekivät myös SKF ja Norsk Hydro. Suurimmaksi osaksi T&K-investointeja painottavien yritysten investoinnit tehtiin yritysten kotimaihin: Novo Nordiskin T&K-investoinnit tehtiin Tanskaan, Volvo Car Groupin Ruotsiin ja Norsk Hydron Norjaan. Poikkeuksen tästä kaavasta muodostaa Ericsson, jonka suurimmat T&K-investointien kohdemaat olivat Etelä-Korea ja Kanada.

Yritysostoilla kasvajia löytyy monelta toimialalta

Osa yrityksistä hakee kasvua ensisijai-

sesti yritysostoilla, joihin tehdyt investoinnit ylittävät tuotanto- ja T&K-investoinnit. Tällaisia yrityksiä tutkitussa yritysjoukossa ovat esimerkiksi Yara International kemianteollisuudessa, Assa Abloy rakennustarvikkeissa, Wärtsilä ja Atlas Copco kone- ja metalliteollisuudessa sekä jo aiemmin mainittu SCA metsä- ja paperiteollisuudessa. Yritysostojen määrässä aktiivisin yritys oli Assa Abloy, joka teki tarkastelujaksolla 92 yritysostoa 29 maassa eri puolilla maailmaa. Suomalaisista yrityksistä aktiivisia yritysostajia olivat esimerkiksi Cargotec, Kone ja Wärtsilä.

Yritysten kasvustrategiat vaihtelevat merkittävästi toimialan luonteen sekä tutkimus- ja teknologiaintensiivisyyden perusteella. Raaka-aineiden jalostukseen perustuvilla toimialoilla kasvua hakevien investointien kohteena ovat pääasiassa tuotannolliset uusinvestoinnit ja T&K on vähäistä suhteessa niihin. Korkean teknologian aloilla, kuten lääke- ja biotuoteteollisuudessa sekä telekommunikaatiossa suhde on päinvastainen: T&K-investoinnit ylittävät moninkertaisesti tuotantoon tehtävät investoinnit. Kone- ja metalliteollisuudessa Pohjoismaisilla suurilla yrityksillä tuotannolliset investoinnit ovat tyypillisesti samaa suuruusluokkaa T&K-investointien kanssa. Yritysostoilla kasvajia löytyy monelta toimialalta. Tyypillisesti globaalisti aktiivisia yritysostajia löytyy kypsiltä aloilta, kuten rakennustarvikkeista tai kone- ja metalliteollisuuden palveluhollosta, missä pääsy markkinoille voidaan hankkia paikallisia yrityksiä ostamalla. ●

Jussi Heikkilä

jussi.heikkila@tut.fi

Tampereen teknillinen yliopisto,
Tuotantotalouden ja
tietojohdamisen laboratorio